

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

WARSZAWA

PRZEGLĄD MIESIĘCZNY

Nr. 10

PAŹDZIERNIK 1931

ROK VI.

POŁOŻENIE GOSPODARCZE WE WRZEŚNIU 1931 R.

CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA

Załamanie się waluty angielskiej potwierdziło podobnie jak lipcowy kryzys niemiecki wysoki stopień niezależności i wielką odporność rynku pieniężnego Polski. Złoty polski należał w ostatnich tygodniach do tych nielicznych walut w Europie, które nie zachwiały się ani przez chwilę, zachowując bez uszczerbku swój parytet złoty. Pokrycie waluty polskiej nadal znacznie przekracza ustawowo określone granice. Stałość waluty uchroniła polski rynek pieniężny i całe życie gospodarcze kraju od silniejszych wstrząsów i nastrojów panicznych, zaobserwowanych w krajach od Polski znacznie bogatszych i finansowo bardziej skonsolidowanych. Niewątpliwie dodatnio wpływa na pomyślny stan złotego stale czynny bilans handlowy, który szczególnie we wrześniu wykazał bardzo okazałą nadwyżkę wywozu. Drugim czynnikiem dodatnim jest zmniejszający się dzięki skutecznym zarządzeniom Rządu deficyt budżetowy Państwa, który we wrześniu wynosił zaledwie 8,5 milj. zł. wobec 46,6 milj. zł. w czerwcu b. r.

Nie ulega wątpliwości, że kryzys pieniężny o tym zasięgu co kryzys angielski, wywołujący gwałtowne wstrząsy na wszystkich prawie rynkach pieniężnych świata, nie mógł nie odbić się zupełnie na stosunkach polskich. Jednak ujemne wpływy wydarzeń międzynarodowych na nasz rynek walutowy i papierów wartościowych nie były tak silne, aby uzasadniały konieczność za-

stosowania drastycznych środków prewencyjnych; to też gospodarstwo polskie uniknęło reglamentacji obrotów dewizowych i giełdowych, do której musiały się uciec inne państwa. Wzrastająca jednak po załamaniu się szeregu walut w krajach sąsiednich niechęć do angażowania kapitałów zmusiła banki polskie do restrykcji kredytowych w momencie, gdy sezonowy wzrost zapotrzebowania środków obrotowych w niektórych gałęziach życia gospodarczego wymagał zwiększenia kredytów. Stąd występująca zwykle na jesieni poprawa wypłacalności nie przejawiała się w okresie sprawozdawczym

Zaznaczające się zwykle w latach normalnych odprężenie na rynku pieniężnym w Polsce w jesieni miało swe źródło w dużej mierze w zwiększonej sile finansowej rolnictwa w związku z realizacją zbiorów. W roku bieżącym wskutek ciągle jeszcze niekorzystnych cen ziemiopłodów realizacja ta nie przynosi rolnikom prawie żadnej ulgi. Podobnie gospodarka hodowlana wobec gorszych warunków zbytu nie mogła stanowić wydatniejszej rekompensaty dla rolnictwa.

Położenie przemysłu nacechowane było niskim stanem wytwórczości przy utrzymujących się trudnościach zbytu. Tylko górnictwo węglowe wykazuje dalszy sezonowy wzrost zatrudnienia oparty głównie na zwiększeniu się eksportu węgla. Hutnictwo żelazne i cynkowe obniżyło swą wytwórczość. Poprawa stanu zamówień wyrobów żelaznych we wrześniu winna się przy-

czynić do wzrostu zatrudnienia hut w bieżącym miesiącu. Przemysł naftowy utrzymał stan produkcji bez większych zmian przy zmniejszającym się jednak zapotrzebowaniu przetworów.

W przemyśle włókienniczym sezon zimowy nadal kształtował się stosunkowo pomyślniej w fabrykach wyrobów wełnianych, gdy przemysł wyrobów bawełnianych pracował słabiej. Niektóre zakłady przemysłu metalowo - maszynowego wykazały lekką poprawę zatrudnienia, w innych gałęziach jednak sytuacja była w dalszym ciągu bardzo ciężka. Eksport drzewa na rynki zachodniej i środkowej Europy doznał utrudnienia. Podobnie w innych działach przemysłu, jak w przemyśle spożywczym, chemicznym, garbarskim — prócz nielicznych oznak słabego ożywienia w niektórych artykułach sezonowych — stan zatrudnienia nie wykazał poprawy.

Jak zwykle na jesieni w obrotach handlowych na rynku wewnętrznym wystąpiło lekkie ożywienie, obejmujące jednak tylko nieliczne branże. Obroty towarowe z zagranicą wzrosły głównie po stronie wywozu, dzięki czemu saldo aktywne bilansu handlu zagranicznego za pierwsze trzy kwartały b. r. wzrosło prawie do 300 milj. zł.

Spadek liczby bezrobotnych przybrał we wrześniu już stosunkowo niewielkie rozmiary i zaznaczył się w nieco silniejszym stopniu tylko wśród robotników niewykwalifikowanych co stoi w związku z jesiennymi pracami w rolnictwie.

RYNEK PIENIĘŻNY

Pleniądż i kredyt. Międzynarodowe rynki pieniężne przeszły we wrześniu silny wstrząs wskutek załamania się kursu funta angielskiego. Odpiływ złota z Banku Angielskiego, spowodowany wycofywaniem lokat zagranicznych z Anglii, przybrał tak wielkie rozmiary, że rząd angielski był zmuszony zawiesić dnia 21 września w drodze ustawodawczej wymienialność banknotów na złoto. Równocześnie Bank Anglii podwyższył stopę dyskontową z $4\frac{1}{2}$ do 6%, a obrót dewizowy został poddany reglamentacji. Na powyższe wypadki zareagowały rynki walutowe silną obniżką kursu funta angielskiego, dochodzącą do 23% jego wartości nominalnej. W następstwie tego zawiesiły wymienialność banknotów na złoto i podwyższyły stopę dyskontową kraje gospodarczo związane z rynkiem angielskim, jak kraje skandynawskie, Irlandja, Portugalja, Indje, Egipt i niektóre kraje południowo-amerykańskie, co wywołało również poważny spadek kursów waluty tych krajów. W ciągu września podwyższono poza Anglią stopę dyskontową w następujących krajach: w Bułgarii z $8\frac{1}{2}$ do $9\frac{1}{2}$ (28.9.), w Czechosłowacji z 5 do $6\frac{1}{2}$ (22.9.), w Danji z $4\frac{1}{2}$ do $6\frac{1}{2}$ (25.9.), w Grecji z 9 do 12% (27.9.), w Holandji z 2 do 3% (22.9.), w Norwegji z 5 do 8% (27.9.); natomiast Węgry obniżyły stopę z 9 do 8% (10.9.). Poza tem w szeregu państw zaprowadzono reglamentację obro-

tu dewizowego. Położenie na rynku paryskim i nowojorskim narazie nie uległo poważniejszej zmianie, jednakowoż dało się odczuć dalsze zmniejszenie podaży pieniądza; szczególnie w Stanach Zjednoczonych ujemnie oddziaływują na położenie rynku mnożące się upadłości banków i wycofywanie lokat przez zagranicę, głównie Francję jak niemniej przez deponentów miejscowych. Działalność rynku berlińskiego pod wpływem wypadków w Anglii znów zamarła prawie zupełnie, a jedynym dostawcą pieniądza był Bank Rzeszy, który mimo ostrych zarządzeń dewizowych wykazał we wrześniu znaczny ubytek pokrycia.

Na giełdach papierów wartościowych załamanie się waluty angielskiej spowodowało dalszy silny spadek kursów. Większość giełd zawiesiła notowania przez pewien czas, giełdy niemieckie i skandynawskie zostały zamknięte na czas nieograniczony.

Powyższe wypadki spotęgowały nastrój niepewności do tego stopnia, że działalność emisyjna na rynkach kapitałowych niemal zupełnie zamarła. Załamanie się szeregu walut skłania szerokie masy publiczności we wszystkich krajach do wycofywania lokat i tezauryzowania kapitałów pieniężnych, co utrudnia sytuację banków, których akcja kredytowa mogłaby przynieść znaczną ulgę życiu gospodarczemu.

Wypadki na terenie międzynarodowym nie wywarły bezpośrednio większego wpływu na położenie polskiego rynku pieniężnego, gdyż polskie instytucje kredytowe posiadają dość słabą łączność z rynkiem angielskim i krajami skandynawskimi. Straty poniesione przez banki z powodu zniżki funta są prawie bez znaczenia. W Banku Polskim zapas dewiz funtowych jest również stosunkowo nieznaczny, a że wśród zobowiązań Banku znajduje się pozycja w funtach w tejże wysokości, Bank żadnych strat nie poniesie. Natomiast ujemnym skutkiem było to, że Bank musiał wyeliminować tę walutę z pozycji walut zaliczonych do pokrycia, co głównie przyczyniło się do spadku pokrycia obiegu banknotów i natychmiast płatnych zobowiązań Banku we wrześniu. Na rynku walutowym nie było żadnych zaburzeń, przejawiała się jedynie tendencja do wyzbywania się walut obcych, a także do zakupywania złotych monet. Na rynku papierów wartościowych zaznaczył się ujemny wpływ spadku kursów na giełdach zagranicznych; do zbyt silnej zniżki jednak nie doszło z powodu słabej podaży materiału.

Wobec takiego stanu rzeczy nie było potrzeby wydawania specjalnych zarządzeń prewencyjnych, jak to uczyniono w państwach sąsiednich; pozostały więc niezmienione stawki procentowe w instytucjach kredytowych, a obroty walutowe i giełdowe nie uległy żadnym ograniczeniom. Nie mniej jednak spadek funta i wa-

lut skandynawskich wywarł skutki w innym kierunku. Mianowicie w trudnym położeniu znalazły się niektóre gałęzie handlu produktami spożywczymi oraz przemysłu i górnictwa, związane eksportem z zagranicznymi rynkami, gdyż większość dostaw kalkulowano w funtach sterlin., a pozatem powstało niebezpieczeństwo poważnego utrudnienia eksportu do krajów o zdeprecjonowanej walucie. Natomiast dodatnią stroną stanowi fakt, że w stosunku do tych krajów Polska w ogólnym bilansie stosunków finansowych jest raczej dłużnikiem niż wierzycielem, wobec czego deprecjacja waluty krajów wierzycielskich równałaby się umniejszeniu długów Polski.

Pozatem wrześniowe wydarzenia na terenie międzynarodowym wywarły pośrednio ujemny wpływ na kształtowanie się stosunków kredytowych w Polsce, podsycając nastrój niepewności i powściągliwość w angażowaniu kapitałów. Gdy w drugiej połowie sierpnia i w początkach września ruch wkladów w instytucjach kredytowych i oszczędnościowych znów zaczął kształtować się pomyślnie, to w drugiej połowie miesiąca sprawozdawczego przejawiała się częściowo tendencja do wycofywania wkładów. Zjawisko to miało jednak charakter przejściowy i krótkotrwały. Wycofywano głównie wkłady dolarowe, z chwilą gdy kurs tej waluty zaczął wykazywać wahania zniżkowe; częściowo wkłady te były zamieniane na złotowe. Instytucje kredytowe musiały wobec tego zastosować dalsze ograniczenia, idące w kierunku likwidacji kredytów najszybciej ściągalnych. Równocześnie wzrosło sezonowe zapotrzebowanie gotówki na cele obrotowe w niektórych gałęziach przemysłu i handlu i na spłatę sezonowych kredytów rolniczych.

W tych warunkach nie przejawiała się występująca zwykle na jesieni poprawa wypłacalności. W Banku Polskim odsetek weksli zaprotestowanych w stosunku do płatnych we wrześniu wprawdzie zmalał wynosząc 4,02% wobec 4,88% w sierpniu i 3,78% we wrześniu ub. r. tłumaczy się to jednak zaostrzoną selekcją kredytobiorców w Banku Polskim; Oddziały naszego Banku przeważnie donoszą o wzroście protestów w dziale inkasa wekslowego, co świadczy o tem, że trudności płatnicze naogół nie zelżały. Wyraźne pogorszenie wypłacalności nastąpiło w okręgach przemysłu włókienniczego (Łódź, Białą, Białystok).

Działalność kredytowa Banku Polskiego uległa we wrześniu nieznaczному ograniczeniu. Mianowicie portfel wekslowy zmniejszył się o 9,1 milj. do sumy 634,5 milj. zł. natomiast stan pożyczek lombardowych wzrósł o 4,8 milj. do 102,8 milj. zł., wobec czego łączna suma kredytów zmniejszyła się o 4,3 milj. zł. W portfelu wekslowym stan weksli rolniczych z terminem płatności od 3 do 6 miesięcy wynosił na koniec września 34,4 milj. zł., co w porównaniu z końcem sierpnia stanowi zmniejszenie o 13,3 milj.

zł. Zaliczone do portfela wekslowego kredyty na rejestrowy zastaw rolniczy wzrosły w ciągu września o 18,3 milj. do kwoty 27 milj. zł., kredyty siewne wynosiły w końcu tego miesiąca 18,1 milj. zł., wiosenne 8,1 milj. zł.

W stanie rezerw kruszcowo-walutowych Banku Polskiego zaszły następujące zmiany: zapas złota nieco się zwiększył i wynosił w końcu września 568,1 milj. zł.; natomiast zapas walut i dewiz (zaliczonych i niezaliczonych do pokrycia) zmniejszył się o 30,7 milj. do kwoty 250 milj. zł. Zmniejszenie to zostało spowodowane głównie bilansowem przeniesieniem zapasu funtów sterlingów do pozycji „inne aktywa” Banku, gdyż wobec zawieszenia wymienialności biletów Banku Anglii na złoto, waluta angielska nie może według statutu Banku Polskiego służyć za pokrycie obiegu. Stosunek procentowy pokrycia obiegu biletów i natychmiast płatnych zobowiązań Banku wyłącznie złotem wynosił w końcu września 39,92% t. j. 9,92% ponad pokrycie statutowe, zaś pokrycia kruszcowo-walutowego 48,07% co stanowi 8,07% ponad pokrycie, wymagane statutem. Całkowity obieg pieniężny w Polsce zmniejszył się we wrześniu o 18 milj. do sumy 1.467,1 milj. zł.; z sumy tej przypada na bilety Banku Polskiego 1.224,8 milj. zł. (zmniejszenie o 20,3 milj.), na bilon 240,9 milj. zł. i na bilety Skarbu Państwa 1,4 milj. zł.

W bankach prywatnych nastąpił w sierpniu dalszy ubytek wkładów jako wynik lipcowych zaburzeń na rynku pieniężnym, aczkolwiek ubytek ten był znacznie mniejszy jak w lipcu. Bilans łączny wszystkich banków w Polsce, zestawiony przez Komisarjat Bankowy Ministerstwa Skarbu wykazuje w sierpniu spadek wkładów terminowych i oszczędnościowych o 25,7 milj. (w lipcu o 39,9 milj.) do 436,8 milj. zł., oraz bezterminowych o 8,2 milj. (w lipcu o 22,8 milj.) do 413,4 milj. zł. Kredyty krótkoterminowe zmniejszyły się ogółem o 78,1 milj. (w lipcu o 49,2 milj.) do sumy 1.461,8 milj. zł. Zadłużenie polskich banków prywatnych wobec zagranicy (banki „nostro zagraniczne”) zmniejszyło się o 21,6 milj. do 288,4 milj. zł., zaś zadłużenie z tytułu redyskonta zmniejszyło się o 19 milj. do 294,5 milj. zł.

Banki państwowe wykazują we wrześniu dalszy wzrost działalności. W Banku Gospodarstwa Krajowego kredyty gotówkowe wzrosły o 3,1 milj. do sumy 1.089,4 milj. zł., zaś pożyczki emisyjne (w listach zastawnych i obligacjach) zwiększyły się głównie wskutek konwersji gotówkowych pożyczek budowlanych na pożyczki w listach zast. i obligacjach budowlanych o 8,1 milj. do sumy 779 milj. zł. Łączny stan wkładów i lokat wraz z rachunkami specjalnymi Skarbu wykazuje wzrost o 3,9 milj. do sumy 879,7 milj. zł. W Państwowym Banku Rolnym kredyty krótkoterminowe zwiększyły się o 8 milj. do 258,9 milj. zł., pożyczki z funduszy administrowanych zaś o 6 milj. do 388,7 milj. zł. Kredyty długotermino-

we w listach zastawnych i obligacjach wzrosły nieznacznie do 339,3 milj. zł. Wkłady i lokaty spadły o 6,6 milj. do 142,9 milj. zł., zaś dotacje na fundusze administrowane wzrosły o 5,8 milj. do 419,8 milj. złotych.

W Pocztowej Kasie Oszczędności nastąpił wzrost wkładów oszczędnościowych o 3,5 milj. tak, że suma oszczędności osiągnęła łącznie z wkładami zwaloryzowanymi 292,3 milj. zł.; wkłady czekowe utrzymały się na poziomie z końca sierpnia, wynosząc w końcu września 158,4 milj. zł. W komunalnych kasach oszczędności wkłady oszczędnościowe zmniejszyły się w sierpniu o 5,4 milj. do kwoty 534 milj. zł.; w lipcu ubytek wkładów wynosił 22,8 milj. zł.

Dewizy. Na rynku dewizowym obroty we wrześniu utrzymały się na poziomie z miesiąca poprzedniego przy niejednorodnej tendencji kursów. W związku z załamaniem się funta sterlinga wahania kursowe walut przybrały znaczną rozpiętość, nie wykazując jednak znaczniejszych odchyłań w porównaniu z notowaniami na giełdach zagranicznych. Kurs funta sterl. wynoszący na początku miesiąca 43,40, obniżył się w tydzień po zawieszeniu wymienialności banknotów Banku Anglii na złoto do 34,25, a z początkiem października wahał się od 34,50 do 35. Obniżył się również dość znacznie kurs dewizy na Amsterdam (z 360 do 358). Brukselę, Wiedeń i Medjolan. W związku z załamaniem się walut skandynawskich trudne było ustalenie ich kursu, gdyż wykazywały one bardzo wielkie wahania w ciągu jednego nawet dnia. Znacznemu wzmocnieniu uległ frank szwajcarski. Kurs dolara gotówkowego przy słabym popycie obniżył się w ciągu września z 8,92½ do 8,91, a w pierwszej połowie października do 8,88; czeki na New York notowano z końcem września po 8,925.

Papiery wartościowe. Na rynku papierów procentowych nastąpił we wrześniu dość silny spadek kursów w związku z powstałymi na tle załamania się funta angielskiego zaburzeniami na rynkach zagranicznych. Po przejściowym wzmocnieniu się z początkiem września, wszystkie papiery poniosły w końcu tego miesiąca mniejsze lub większe straty. Dopiero w październiku zaznaczył się wzrost zainteresowania niektórymi pożyczkami państwowymi dzięki ich wysokiej rentowności, naogół jednak i w tym miesiącu tendencja zniżkowa trwała dalej. W porównaniu z notowaniami z końca sierpnia zniżkowały: 5% pożyczka konwersyjna (z 44,25 do 43,25), 6% dolarowa (z 68,5 do 62), 10% kolejowa (z 101 do 100), 7% stabilizacyjna (z 69 do 50), 4% inwestycyjna (sztuki z 83 do 80,5) i 3% budowlana (z 33 do 30). Listy zastawne instytucji prywatnych straciły od 4 do 6 punktów; z początkiem października wzmocniły się nieco listy miejskich towarzystw kredytowych, natomiast dalsze straty poniosły listy zastawne dolarowe towarzystw kredytowych ziemskich w

związku ze spadkiem kursu dolara. Listy zastawne i obligacje banków państwowych notowano po kursach niezmiennych.

Na rynku a k c y j n y m obroty utrzymały się na poprzednim niskim poziomie przy ogólnej niechęci do zawierania transakcyj. Obrót koncentrował się tylko na kilku akcjach, a że transakcje miały przeważnie charakter sporadyczny, ustalenie zasadniczej tendencji kursów było niemożliwe. Z pośród akcji bankowych notowano tylko Bank Polski, który w połowie września zwyżkował do 116,5, a z końcem tego miesiąca obniżył się znów do 112,5. W grupie metalurgicznej notowano kilka akcji po kursach zniżonych; jedynie Ostrowiec był poszukiwany i zyskał na kursie (notowano po 42,5), natomiast Lilpop — papier w tej grupie najbardziej popularny — obniżył się (z 14,5 do 12,5). Z akcji cukrowych znaczną zwyżkę kursu wykazały akcje Chodorowa, dochodząc do 122 przy małej podaży. W innych działach było tylko kilka sporadycznych notowań.

Na giełdach prowincjonalnych okres sprawozdawczy nie przyniósł poważniejszych zmian; zainteresowanie było nadal niewielkie, tendencja naogół odpowiadała kształtowaniu się kursów na giełdzie warszawskiej.

Budżet Państwa. Dochody Skarbu Państwa wyniosły we wrześniu 173,6 milj. zł., wykazując w porównaniu z sierpniem wzrost o 4,5 milj. zł. Wydatki zmniejszyły się o 0,4 milj. zł., wynosząc 182,1 milj. zł. wobec czego wrzesień wykazał przewyżkę wydatków nad dochodami w wysokości 8,5 milj. zł. Wzrost dochodów nastąpił w dziale monopolów (o 1 milj. zł.), przedsiębiorstw państwowych (o 1 milj.) oraz innych dochodów (o 4,2 milj.), natomiast wpływy z danin publicznych i ceł wykazują nieznaczny spadek.

Od początku bieżącego roku budżetowego (kwiecień — wrzesień) dochody państwa wyniosły 1.140 milj. zł., a wydatki 1.264,1 milj. zł.; w tym samym okresie roku poprzedniego dochody wynosiły 1.363,1 milj. zł., zaś wydatki 1.358,3 milj. zł.

Należy stwierdzić, że dzięki oszczędnościowym zarządzeniom władz państwowych niedobór wpływów z miesiąca na miesiąc maleje: w czerwcu niedobór osiągnął wysokość 46,6 milj. zł., w lipcu wynosił 25,4 milj., w sierpniu 13,4 milj., a we wrześniu już tylko 8,5 milj. zł. Ponieważ w miesiącach jesiennych wpływy skarbowe wzrastają, można przypuszczać, że w najbliższym okresie sytuacja budżetowa ulegnie dalszej poprawie, zwłaszcza, iż niektóre oszczędnościowe zarządzenia władz dadzą wyniki dopiero w przyszłości. Wysiłki Rządu około przywrócenia równowagi budżetowej nie ograniczyły się tylko do zarządzeń oszczędnościowych. Rząd wniósł pozatem do Sejmu szereg projektów podatkowych, które już w najbliższych miesiącach przyniosą Skarbowi Państwa nowe dochody.

ROLNICTWO

Ziemiopłody. Zboża. Ceny zbóż na międzynarodowych rynkach wykazywały we wrześniu częste wahania przy niezdecydowanej tendencji. Ceny pszenicy w pierwszych dniach października powróciły do poziomu z początku września, ceny zaś żyta nieco się poprawiły. Ceny jęczmienia po lekkiej niżce odzyskały poziom poprzedni, ceny zaś owsa, zwłaszcza w Europie, zwykowały lekko pod koniec września w związku z niezadawalającym zbiorem pasz.

W Polsce panowała również tendencja niejednolita. Ceny żyta poprawiły się nieco w Poznaniu, podczas gdy notowania giełdy warszawskiej wykazują pewien spadek. Ceny pszenicy kształtowały się również niżkowo. Jęczmień i owies natomiast wzmocniły się, zwłaszcza w drugiej połowie miesiąca.

Obroty na krajowym rynku zbożowym zwiększyły się nieco w porównaniu z miesiącem poprzednim, nie osiągnęły jednak większych rozmiarów, gdyż obfite deszcze utrudniały młóckę. Podaż zboża była większa ze strony gospodarstw małych, gdyż większe majątki dzięki wykorzystaniu w szerszej mierze kredytów zastawowych mogą powstrzymać się chwilowo od realizacji zbiorów.

Wywóz zbóż zagranicę zwiększył się znacznie w porównaniu z sierpniem, był jednak o wiele mniejszy niż przed rokiem, jak o tem świadczy poniższe zestawienie (w tonnach):

	Przywóz		Wywóz	
	Sierpień— 1931	Wrzesień— 1930	Sierpień— 1931	Wrzesień— 1930
Pszennica	1.782	866	5 617	11.605
Żyto	601	6	24.196	98.242
Jęczmień	1	2	18.518	30.946
Owies	—	—	207	2.851
Mąka pszenna i żytnia	—	254	6.086	8.575

Okopowe. Według prowizorycznych obliczeń Głównego Urzędu Statystycznego zbiór ziemniaków w Polsce może być oszacowany na 326,6 milj. q. czyli o 5,7% więcej niż w r. ub. Obfite deszcze utrudniały jednak w dużej mierze wykop ziemniaków. Pod koniec września zaobserwowano nawet na gruntach cięższych gnicie ziemniaków. Z drugiej strony nadmiar wilgoci utrudni przechowanie ziemniaków przez zimę, wobec czego ceny ich wykazują już tendencję zwykłą. W województwach zachodnich czynione są przygotowania do wysyłki większych transportów ziemniaków na rynki europejskie.

Obfite opady atmosferyczne odbiły się również niekorzystnie na stanie plantacyj buraczanych. Według danych organizacyj cukrowniczych przypuszczalny zbiór z haczkowano w końcu września na 217 q dla Polski Zachodniej i 205 q dla pozostałych dzielnic wobec 227 i 211 q przed miesiącem. Cukrowość buraków była mniejsza niż przed rokiem. W koń-

cu września rozpoczęto wykop buraków, utrudniony przez nadmierną wilgoć gruntu.

Niekorzystna pogoda utrudnia w silnym stopniu roboty polne, które z tego względu uległy znacznemu opóźnieniu.

Inwentarz żywy. Na krajowych rynkach bydlą nastąpił we wrześniu silny spadek cen, zwłaszcza bydła lepszych gatunków. Eksport bydła w stanie żywym nieco się zwiększył, osiągając 500 sztuk wartości 299 tys. zł. wobec 294 sztuk wartości 123 tys. zł. w miesiącu poprzednim.

Ceny trzody obniżyły się również w silnym stopniu. Stosunkowo najmniej zostały dotknięte niżką ceny świń gatunków mięsnych.

Wywóz trzody polskiej na rynek austriacki nieco się zmniejszył utrzymując się na poziomie niecałych 4 tys. sztuk tygodniowo. W ostatnim tylko tygodniu września ulokowano w tym kraju przeszło 4 tys. szt. Wywóz żywca do Czechosłowacji zmalał bardzo, trzody bitej wywożono do Pragi przeciętnie 1,5 tys. szt. tygodniowo. Ceny na rynku praskim kształtowały się również niżkowo. Ogólny wywóz trzody chlewnej z Polski we wrześniu osiągnął 23.005 sztuk wartości 3.484 tys. zł., był więc nieco większy niż w sierpniu, gdy wynosił 20.493 szt. wartości 2.882 tys. zł.

Rozporządzeniem z dnia 28 sierpnia b. r. został wprowadzony zwrot ceł przy wywozie mięsa wieprzowego, wołowego, cielecego i baraniego w wysokości 10 zł. od 100 kg. Zarządzenie to przyczynić się może do ożywienia eksportu mięsa z Polski.

Masło i jaja. W pierwszej połowie miesiąca sprawozdawczego panował na zagranicznych rynkach masła raskich spokój. W związku jednak z załamaniem się funta konjunktury rynkowe pogorszyły się, powodując skierowanie części transportów przeznaczonych na rynek angielski do innych krajów. Wskutek tego nastąpił spadek cen. Na rynku angielskim wprawdzie, ceny zwykowały o 15%, wobec jednak równoczesnego obniżenia się funta o ok. 25%, zwykła ta była tylko nominalna. Na rynku krajowym tendencja panowała raczej spokojna. Wobec zmniejszonej na skutek deszczów i zimna podaży stosunkowo nieduże dowozy masła znajdowały zbyt przeważnie na rynku wewnętrznym.

Wywóz masła z Polski utrzymał się mniej więcej na niskim poziomie osiągniętym w miesiącu poprzednim, wynosząc 1.455 tonn wartości 6.954 tys. zł. wobec 1.387 tonn wartości 6.225 tys. zł. w sierpniu.

Na rynkach jajczarskich w związku z sezonowym zmniejszeniem się podaży, występującym zwykle na jesieni, ceny wykazały w pierwszej połowie września tendencję mocną, a nawet lekko zwykłą. Następnie jednak, w

związku z wywołaną spadkiem funta dezorganizacją rynków eksportowych ceny spadły.

Wywóz jaja z Polski osiągnął we wrześniu 4.852 tonn wartości 10.396 tys. zł., był więc większy niż w sierpniu, gdy wyniósł 4.079 tonn wartości 6.843 tys. zł.

GÓRNICTWO

Węgiel. Udział eksportu w ogólnej sumie zbytu węgla kamiennego w Polsce zwiększył się we wrześniu bardzo znacznie. Gdy bowiem zbytu węgla do kraju utrzymał się w ostatnim miesiącu prawie bez zmian na poziomie z sierpnia (1.720 tys. tonn), to wywóz zagranicę wzrósł o dalsze 82 tys. tonn do 1.380 tys. tonn, czyli wynosił około 44,5% ogólnej wysyłki w miesiącu sprawozdawczym. W korzystnym dla górnictwa węglowego roku 1929 przypadało na rynek krajowy 65,4% ogólnej sprzedaży, na eksport 34,6%; już w 1930 r. odpowiednie liczby wynosiły 61,3% i 38,7%. W roku bieżącym nastąpiło dalsze przesunięcie, gdyż za pierwsze 3 kwartały stosunek ten wynosi 56,8% i 43,2%. Stan wydobycia i zbytu węgla był bowiem w okresie styczeń — wrzesień następujący (w tys. tonn z uwzględnieniem tymczasowych danych za wrzesień b. r.):

	Wydobycie	Zbyt w kraju	Eksport
1931	27.584	13.640	10.446
1930	26.967	13.998	9.095

Dzięki wzrostowi wywozu produkcja węgla została zwiększona o 617 tys. tonn; zbyt węgla w kraju był natomiast nieco mniejszy (o 358 tys. tonn).

W miesiącu sprawozdawczym wydobyto podług tymczasowych danych 3.480 tys. tonn czyli o 178 tys. tonn więcej niż w poprzednim (we wrześniu 1930 r. 3.417 tys. tonn). Podział wysyłki węgla na poszczególne rynki był następujący (w tys. tonn):

	IX.1931	VIII.1931	IX.1930
zbyt ogólny	3 100	3 016	3 201
z tego: zbyt w kraju	1 720	1 718	1 999
eksport	1 380	1 298	1 202
w tem: Szwecja	309	333	300
Dania	174	166	135
Finlandja	81	83	42
Norwegja	79	56	33
pozostałe rynki północne	96	79	62
Gdańsk i węgiel okrętowy	82	91	114
Austrja	190	174	208
Węgry	43	33	68
Czechosłowacja	60	54	70
Francja	51	123	79
Italia	97	54	46
Belgia	72	8	—
inne kraje	46	44	45

Na środkowo-europejskie rynki konwencyjne wywieziono zatem we wrześniu b. r. ogółem 331 tys. tonn, t. j. 31 tys. tonn więcej niż w sierpniu, jednak o 50 tys. tonn mniej niż we wrześniu ub. r.

Zwiększył się również eksport do krajów północnych, dochodząc do 739 tys. tonn wobec 717 tys. tonn w miesiącu poprzednim i tylko 572 tys. tonn przed rokiem. Mniej korzystnie natomiast kształtował się wywóz do Francji, który w związku z zaprowadzonymi w ub. miesiącu ograniczeniami przywozowymi (wyznaczenie kontyngentu) obniżył się więcej niż o połowę. Strata ta została jednak z nadwyżką wyrównana zwiększoną wysyłką szczególnie do Belgii, a pozatem do Italji. Wskutek zamierzonych jednak w Belgji ograniczeń przywozu zagranicznego węgla eksport polski do tego kraju nie utrzyma się prawdopodobnie na tej wysokości.

Ostatnie wstrząsy walutowe w Europie nie wywarły jeszcze we wrześniu większego wpływu na eksport węgla z Polski, jednak już w październiku zaczęły występować ich ujemne skutki. Ograniczenia dewizowe wprowadzone w szeregu krajów, zwłaszcza w środkowej Europie, przyczynić się mogą już w najbliższym czasie do ograniczenia zakupów węgla polskiego (szczególnie na Węgrzech). Spadek kursu funta angielskiego wzmocnił dzięki premji walutowej zdolność konkurencyjną węgla angielskiego na rynkach północnych, gdzie już w końcu września zauważono wzmogoną działalność eksporterów angielskich. Obecnie kopalnie polskie wykonują głównie dostawy poprzednio zakontraktowane do krajów północnych za zapłatą w funtach, ponosząc znacznie większe straty na różnicy kursowej. Ceny węgla angielskiego przy zwiększającym się eksporcie nieco rosły, zwyczajka ta jest jednak w stosunku do spadku kursu funta nieznaczna. Ostatnio doznała również wzmocnienia pozycja węgla niemieckiego wskutek obniżenia płac w górnictwie i częściowego zawieszenia opłat ciężarów socjalnych. Celem podtrzymania zdolności konkurencyjnej węgla polskiego i utrzymania rynków zagranicznych, szczególnie północnych, toczą się narady Rządu z przedstawicielami przemysłu węglowego nad zmniejszeniem kosztów produkcji i transportu węgla polskiego.

Nafta. Wydobycie ropy naftowej utrzymywało się w ostatnich miesiącach w granicach 53-54 tys. tonn przeciętnie w miesiącu. Spadek produkcji ropy borysławskiej, będący naturalnym wynikiem wyczerpywania się eksploatowanych szybów tego zagłębia, wyrównuje w dużej mierze przyrost wydobycia ropy marek specjalnych. Stan produkcji w poszczególnych okręgach był w ostatnich miesiącach następujący (w tys. ton):

	VIII.31	VII.31	VIII.30
Jasło	8,3	8,2	7,2
Drohobycz	41,3	42,0	45,6
Stanisławów	4,0	4,1	4,1
Razem	53,6	54,3	56,9

W związku z niepomyślną sytuacją i niskimi cenami na rynkach eksportowych rafinerje nie są zainteresowane w zwiększeniu przeróbki ro-

py, wobec czego daje się odczuć pewna nadwyżka podaży surowca w stosunku do jego zapotrzebowania, która wpływa na niższą tendencję ceny. Dotychczasowa cena ropy borysławskiej (\$ 1,80 za 100 kg.) utrzymała się wprawdzie naogół, jednak małe rafinerje stojące poza syndykatem niejednokrotnie dokonywały transakcyj po cenie cokolwiek niższej. Zatrudnienie przemysłu rafineryjnego utrzymało się na poziomie z tego samego okresu roku poprzedniego, wykazując poniższe liczby (w tys. tonn):

	VIII.31	VII.31	VIII.30
Przeróbka ropy	52,1	52,6	52,0
Wytwarzanie produktów	48,3	48,0	47,5
Rozchód produktów w kraju	33,2	28,2	35,2
Wywóz produktów naftowych	20,9	20,4	15,1
Zapasy produktów w rafineriach w końcu miesiąca	243,3	246,8	213,2

Zapotrzebowanie nafty w kraju dorównywało ogólnie sprzedaży z przed roku, przyczem nastąpiło ostatnio pewne przesunięcie zbytu na korzyść rafinerji niezrzeszonych. Mniej korzystnie przedstawia się sprzedaż benzyny, tak ze względu na ogólne zmniejszenie się zużycia, jak i wskutek konkurencji środków zastępczych jak benzol i spirytus używanych w formie mieszanki z benzyną i gazoliną. Chcąc przeciwdziałać dezorganizacji rynku naftowego zarysowującej się pod wpływem wzrastającej konkurencji małych rafinerji, z którymi syndykat nie zdołał dojść do porozumienia, Rząd powołał ostatnio osobnego delegata do przeprowadzenia prób w kierunku dobrowolnego zorganizowania się przemysłu naftowego i objęcia porozumieniem wszystkich działów tego przemysłu.

Wywóz przetworów naftowych nieco wzrósł i był w sierpniu o $\frac{1}{3}$ większy niż przed rokiem; warunki eksportowe jednak i ceny nie doznały poprawy. Trudno dziś jeszcze ocenić, jakie skutki dla polskiego przemysłu naftowego pociągnie za sobą spadek funta angielskiego. Eksporterzy parafiny nie poniosą prawie żadnych strat dzięki porozumieniu z grupą szkocką, której Polska na podstawie zawartej konwencji dostarcza parafinę do sprzedaży na rynkach angielskich.

HUTNICTWO

Zelazo i stal. Ze względu na niepomyślną sytuację rynkową wytwarzanie hut żelaznych zmniejszyło się we wrześniu. W porównaniu z poprzednimi miesiącami wytworzono:

w tys. tonn	Surówka	Stal	Wyroby walcowane
we wrześniu 1930 r.	38,4	110,6	77,7
w lipcu 1931 r.	23,3	108,6	81,7
w sierpniu "	29,8	99,7	73,4
we wrześniu "	30,2	91,6	70,0
w % przec. mies. 1913 r.			
we wrześniu 1930 r.	44,7	80,0	77,8
w lipcu 1931 r.	32,9	78,5	81,8
w sierpniu "	34,7	72,0	73,4
we wrześniu "	35,2	66,2	70,1

Z uwzględnieniem tymczasowych danych za wrzesień ogólna produkcja hutnictwa żelaznego w pierwszych trzech kwartałach b. r. wynosiła 284 tys. tonn surówki, 885 tonn stali i 638 tys. tonn wytworów walcowanych, podczas gdy dla tego samego okresu roku poprzedniego odpowiednio liczby wynosiły 367 tys., 938 tys. i 690 tys. tonn.

We wrześniu otrzymał Syndykat Hut pierwsze zamówienie Francusko-Polskiego Tow. Kolei Śląsk-Gdynia na 25,8 tys. szyn i akcesoryj kolejowych, wskutek czego ogólna suma zamówień krajowych wzrosła w tym miesiącu do 44,5 tys. tonn (w sierpniu 16,5 tys. tonn). Zamówienia rządowe zwiększyły się do 3,4 tys. tonn, zakupy innych odbiorców prywatnych zmniejszyły się o kilkaset tonn w związku ze spadkiem zamówień metalowego przemysłu przetwórczego.

W ostatnim miesiącu warunki eksportowe wyrobów hutniczych doznały pogorszenia, gdyż zarówno transakcje z Rosją Sowiecką jak i większość innych dostaw zagranicznych dokonywane były w walucie angielskiej. Ponieważ niższa funta wywołała dalsze osłabienie obrotów żelazem na rynkach zagranicznych, huty polskie nie zawarły w okresie sprawozdawczym nowych poważniejszych transakcyj eksportowych. Wywóz żelaza skierowany był nadal głównie do Rosji Sowieckiej na poczet poprzednich zleceń. W ogólnej sumie wywieziono z Polski we wrześniu b. r. 38 tys. tonn żelaza, stali, szyn, blachy i rur czyli o 6 tys. mniej aniżeli w sierpniu. W pierwszych trzech kwartałach zaś eksport wyrobów hutniczych osiągnął 340 tys. tonn, był zatem o przeszło 40 tys. tonn większy niż w tym samym okresie ub. r.

Cynk i ołów. Rynki metalowe kształtowały się we wrześniu w zależności od spadku waluty angielskiej; Londyn stanowił bowiem oddawna centrum międzynarodowej gospodarki metalami. W pierwszej połowie miesiąca trwała z małymi odchyleniami niższa cen metali, przyczem cynk stracił w porównaniu z końcem sierpnia £ 1,4 na tonnie, ołów £ 1,7. Później zaznaczyła się dość silna zwyżka, dorównująca mniej więcej spadkowi wartości funta. W ostatnich dniach września ceny osłabły, wykazując w pierwszej połowie października ponowną poprawę — cynk do £ 12,16, ołów do £ 13,8. Ponieważ jednak ostatnie notowania dokonywane są w funtach papierowych, nastąpiła tylko nominalna zwyżka, podczas gdy w przeliczeniu na parytet złoty ceny wymienionych dwóch metali wykazały w porównaniu z końcem sierpnia dalszy spadek.

Zgodnie z porozumieniem najważniejszych producentów cynku, zmierzającym do silnego ograniczenia wytwarzania tego metalu, produkcja hut polskich i wywóz cynku z Polski w ostatnich miesiącach wykazały silny spadek. We wrześniu wywieziono 8,6 tys. tonn cynku i pyłu cynkowego wobec 10,3 tys. tonn w sierpniu

i 16,6 tys. tonn we wrześniu 1930 roku. Wskutek tego ogólna suma eksportu cynku w pierwszych trzech kwartałach b. r. (96,5 tys. tonn) była o 12 tys. tonn mniejsza niż w okresie styczeń-wrzesień ub. r. Spadek wartości jest jednak znacznie większy, z 84,601 tys. zł. do 51,869 tys. zł. Wywóz ołowiu natomiast zwiększył się o połowę, wynosił bowiem w czasie styczeń-wrzesień b. r. 18,2 tys. tonn wobec 12,1 tys. tonn przed rokiem, przy małym jednak wzroście ogólnej wartości tego wywozu — z 10.263 tys. zł. w 1930 r. do 10.777 tys. zł. w roku bieżącym.

PRZEMYSŁ

Przemysł włókienniczy. Łódź. Sezon sprzedaży artykułów zimowych zaznaczył się w pierwszej połowie września zwiększonymi obrotami w dziale tkanin b a w e ł n i a n y c h; w drugiej połowie miesiąca jednak wskutek świąt żydowskich nastąpiło ponownie zmniejszenie transakcyj. Biorąc pod uwagę dotychczasowy względnie pomyślny przebieg sezonu zimowego i wyczerpywanie się składów w handlu, przemysłowcy liczą na to, że zakończą obecny sezon bez nadmiernych remanentów. Chcąc dostosować rozmiary zatrudnienia do możliwości zbytu, przemysł nie zwiększał wytwórczości we wrześniu. Stan zatrudnienia w fabrykach, należących do Związku Przem. Włók. w Państwie Polskiem był nasępujący:

dni	21—27.IX.1931		24—30.VIII.1931		22—28.IX.1930	
	robotn.	% rob.	robotn.	% rob.	robotn.	% rob.
6	9.133	22,5	11.989	28,1	32.254	61,6
5	13.291	32,8	12.123	28,4	6.251	11,9
4	13.611	33,6	11.784	27,7	12.920	24,7
3	4.004	9,9	5.298	12,4	6.6	1,2
razem	40.039	98,8	41.194	96,6	52.051	99,4
urlop.	483	1,2	1.427	3,4	293	0,6

W bawełnianym przemyśle przedziałniczym położenie kształtowało się zależnie od zatrudnienia zakładów tkackich. Zapasy przędzy w związku z normowaniem produkcji przez kartel zmniejszały się w dalszym ciągu.

Ceny wyrobów bawełnianych miały tendencję zniżkową; transakcyj przędzą dokonuje się przeważnie za gotówkę, w nielicznych tylko wypadkach na weksle krótkoterminowe lub czeki.

Podobnie w przemyśle w e ł n i a n y m zaznaczyło się w pierwszej połowie września zwiększenie sprzedaży tkanin, szczególnie sezonowych towarów zimowych. Jak dotychczas jednak dokonywane obroty są mniejsze niż w ub. r. o około 30%. Ceny pozostały bez zmian, a transakcyj dokonywano przeważnie za gotówkę, przy czem udziela się 10-15% skonta od cen cennikowych. Liczba zatrudnionych robotników w przemyśle wełnianym pod koniec września nieco wzrosła, czas pracy doznał jednak pewnego

ograniczenia, jak wynika z poniższych danych o stanie zatrudnienia większych fabryk zrzeszonych w Związku Przemysłu Włókienniczego.

dni	21—27.IX.1931		24—30.VIII.1931		22—28.IX.1930	
	robotn.	% rob.	robotn.	% rob.	robotn.	% rob.
6	11.158	71,8	12.528	83,1	12.569	85,4
5	2.551	16,4	852	5,6	1.755	11,9
4	463	3,0	875	5,8	297	2,1
3	1.043	6,7	677	4,5	—	—
razem	15.215	97,9	14.932	99,0	14.621	99,4
urlop.	325	2,1	149	1,0	96	0,6

Ze względu na wzrastający w ostatnim czasie wywóz wyrobów łódzkich do Anglii załamanie się funta utrudniło sytuację firm eksportujących, które na poprzednio zakontraktowanych dostawach poniosły straty. Ujawnione ostatnio tendencje do wprowadzenia ceł ochronnych w Anglii tak samo mogą utrudnić pomyślnie rozwijający się wywóz wyrobów włókienniczych do tego kraju. We wrześniu jednak eksport ten nadal wzrastał, dzięki czemu ogólna wartość wywozu z ośrodka łódzkiego osiągnęła 7.225 tys. zł. wobec 6.579 tys. zł. w sierpniu i 5.200 tys. zł. we wrześniu 1930 r. Najważniejszą pozycję eksportu stanowiła odzież w sumie prawie 3 milj. zł. Wśród odbiorców zagranicznych pierwsze miejsce zajmowała Anglia, do której wywieziono prawie 65% eksportu łódzkiego we wrześniu. Pozatem zanotowano zapoczątkowanie transakcyj eksportowych do Szwajcarii, Francji i Indyj, do których to krajów przemysł łódzki dotąd nie wywoził.

Przemysł d z i a n y pracował na sezon zimowy bardzo ostrożnie, nie chcąc dopuścić do nadmiernych zapasów. Skutkiem tego wytworzone ilości towarów znajdują zbyt, a nawet zaznaczył się brak pewnych gatunków, dzięki czemu zakłady mogły zwiększyć nieco swą wytwórczość. Pewne ożywienie sprzedaży nastąpiło w przemyśle p o ñ c z o s z n i c z y m, przyczyniając się do lekkiej poprawy wypłacalności w tym dziale. Uworzony ogólnopolski kartel przemysłu pończoszniczego, o którym wspominaliśmy w miesiącu ubiegłym, dotychczas nie podjął swej działalności wskutek braku ogólnej zgody co do kontyngentowania produkcji dla niektórych zakładów.

Bielsko. Zbyt wyrobów bielskich w bieżącym sezonie był mniejszy niż przed rokiem, gdyż zapotrzebowanie tak dla handlu jak i zakładów wytwarzających konfekcję doznało ograniczenia. W związku z tem ceny tkanin wełnianych przy niektórych gatunkach obniżyły się w porównaniu z ub. r. niejednokrotnie prawie o 20%. Również eksport wyrobów wełnianych z okręgu bielskiego był we wrześniu mniejszy i kierował się jak dotąd do państw Europy Środkowej oraz na Bliski Wschód z wyjątkiem Turcji, gdzie towary polskie nie korzystają obecnie z konwencyjnych

zniżek celnych. Z powodu podwyższenia ceł zmniejszył się wywóz do Rumunii, a także w dalszym ciągu obniżyła się wysyłka do Węgier z tej przyczyny, że kupcy węgierscy na zapłatę swych zobowiązań nie otrzymują dostatecznej ilości dewiz. Przemysł bielski dokonywał dotąd zakupów wełny w funtach angielskich, ostatnio zagraniczni eksporterzy oferują wełnę we frankach szwajcarskich.

Przemysł j u t o w y pracował zaledwie przez 3 dni w tygodniu, nie mając dostatecznych zamówień. Przemysł k o n f e k c y j n y czyni ostatnio starania o uzyskanie rynków zagranicznych, gdyż zbyt w kraju zwłaszcza w dziale odzieży średniej i lepszej jakości znacznie się cofnął. Zapoczątkowany został wywóz odzieży do Anglii, który jednak ostatnio doznać może większych utrudnień. Przemysł k a p e l u s z n i c z y zakończył sezon zimowy, przyczem połowa eksportu skierowana była do Stanów Zjednoczonych A. P.

Białystok. Druga połowa roku jest dla fabryk białostockich okresem najintensywniejszej pracy. Wskutek tego zakłady przedziałnicze były we wrześniu uruchomione w ca 160% w stosunku do jednej zmiany. Zatrudnienie przemysłu opiera się głównie na eksporcie, gdyż zapotrzebowanie tkanin białostockich w kraju było stosunkowo niewielkie. Zbyt zagranicą stanowią około 65% produkcji. Na eksport składają się tkaniny i konfekcja wykonywana głównie systemem chałupniczym. Głównym rynkiem odbiorczym była Anglia. Eksport tegoroczny osiągnął najwyższe napięcie w lipcu w ilości prawie 300 tys. kg. tkanin, konfekcji i przędzy, gdyż odbiorcy zagraniczni z odległych krajów (Chiny, Japonia), zakupując towary zimowe, uwzględniać muszą długotrwały ich transport. Nowozdobyty rynek angielski zapowiadał duże możliwości dla przemysłu białostockiego, które jednak ostatnio doznały znacznych utrudnień. Mimo to przemysłowcy spodziewają się, że zdołają dostosować produkcję do nowych warunków i utrzymają zdobyty rynek.

Ogólna wartość eksportu przędzy i tkanin z Polski wzrosła do 16,9 milj. zł. wobec 13,5 milj. w sierpniu wskutek wzrostu eksportu tkanin jedwabnych i odzieży. W okresie pierwszych trzech kwartałów b. r. natomiast nastąpił spadek wywozu włókienniczego w porównaniu z r. ub., gdyż wartość jego wynosiła w czasie od stycznia do września 1931 r. 107 milj. zł. wobec 118 milj. zł. w tym samym czasie roku poprzedniego. Ograniczeniu bowiem uległ wywóz tkanin i przędzy wełnianej i bawełnianej, natomiast zwiększyła się dość silnie wysyłka zagranicę odzieży i konfekcji oraz tkanin jedwabnych.

Przemysł metalowo-maszynowy. Ogólne położenie przemysłu metalowo - maszynowego ule-

gło we wrześniu dalszemu pogorszeniu, gdyż za wyjątkiem nielicznych tylko gałęzi większość zakładów zmuszona była do ograniczania stanu zatrudnienia. Odbiciem tego stanu rzeczy jest spadek zamówień żelaza, udzielonych przez ten przemysł we wrześniu hutom.

W dziale maszyn rolniczych spodziewane ożywienie w sezonie jesiennym zawiodło prawie zupełnie, to też zatrudnienie poszczególnych fabryk w tej gałęzi przemysłu nie przekracza na ogół 25% stanu normalnego. Fabryki kotłów parowych oraz maszyn dla przemysłu przetwórczego odczuwają silny spadek zamówień. Wytwórnie obrabiarek utrzymały swój stan zatrudnienia na poziomie poprzednim, przyczem stosunkowo dobrze są nadal zatrudnione zakłady wykonujące dostawy rządowe oraz eksportowe.

Fabryki lokomotyw wobec ograniczenia zamówień rządowych oraz zakończenia dostaw zagranicznych zmniejszają pracę. W fabrykach wagonów położenie jest niejednolite, gdyż trzy fabryki, wykonujące: pierwsza długoterminowe zamówienia kolei polskich finansowane przy pomocy zagranicznej, dwie zaś pozostałe zamówienia eksportowe, są stosunkowo dobrze zatrudnione, gdy reszta zmuszona jest silnie ograniczać pracę.

W dziale konstrukcyj mostowych i żelaznych położenie poprawiło się w związku z otrzymaniem ostatnio zamówieniami, których wykonanie potrwa kilka miesięcy. W dziale gwoździ i drutu sezon sprzedaży zakończył się w roku bieżącym wcześniej niż zwykle, co zmusiło fabryki do zmniejszenia wytwórczości.

W odlewniach okręgu warszawskiego stan zatrudnienia spadł do 15 — 20% stanu normalnego. W okręgu radomskim odlewnie są nieco lepiej zatrudnione dzięki wyprzedaniu zapasów. Podkreślić należy w tym dziale utworzenie syndykatu rur kanalizacyjnych i zlewowych, co może przyczynić się do uzdrowienia rynku. W odlewniach rur wodociągowych stan zatrudnienia wykazuje pewną poprawę.

Przemysł drzewny. Wywóz drzewa i wyrobów drzewnych osiągnął we wrześniu 19 milj. zł. wobec 19,6 milj. w miesiącu poprzednim. Ogólna wartość eksportu w tej grupie za pierwsze 3 kwartały b. r. wykazuje w porównaniu z r. ub. spadek o przeszło 30%; w okresie styczeń — wrzesień b. r. wywieziono materiałów i wyrobów drzewnych za 163,7 milj. zł. wobec 240,7 milj. w tym samym czasie roku poprzedniego. W początku września odpadł zupełnie rynek francuski, gdyż zarządzenia kontyngentujące przywóz zagranicznego drzewa do Francji ustaliły, że tegoroczny kontyngent polski już został wyczerpany. Wskutek załamania się funta warunki wywozu do Anglii doznały ostatnio dalszego pogorszenia. W korzystniejszym położeniu niż handel drzewem Polski znaleźli się eksporterzy drzewa ze Szwecji i Finlandji, którzy wobec spadku kur-

su walut tych krajów uzyskali znaczniejszą premję walutową.

Również w kraju skutek kończącego się sezonu budowlanego zbyt drzewa zmniejszył się, co łącznie z małym eksportem wywołało spadek zatrudnienia tartaków i drzewnego przemysłu przetwórczego. W związku z tem ceny materiałów drzewnych miały tendencję zniżkową, a przemysł wstrzymywał się prawie zupełnie z zakupami surowca, wobec czego również eksploatacja drzewa w lasach zostanie w tym roku prawdopodobnie dalej ograniczona.

Cukrownictwo. Sprzedaż cukru na rynek krajowy wyniosła we wrześniu 26 tys. tonn wobec 27,6 tys. w miesiącu poprzednim i 27 tys. we wrześniu r. ub. Wywóz cukru zagranicę wskutek niekorzystnych warunków na rynkach zagranicznych spadł do 2,7 tys. tonn wobec 11 tys. tonn w sierpniu b. r. i 4,3 tys. we wrześniu ub. r.

Za cały okres ubiegłej kampanji (1.X. 1930 — 30.IX. 1931) zbyt cukru na potrzeby rynku wewnętrznego osiągnął 334,6 tys. tonn wobec 346,5 tys. 1929/30 r., co stanowi spadek konsumpcji wewnętrznej o 3,4%. Eksport spadł do 294,1 tys. tonn wobec 400,1 tys. tonn w kampanji ubiegłej. Spadek eksportu wynosi 26,5%. Głównymi rynkami zbytu były Anglja i Holandja, ponadto eksportowaliśmy do Łotwy, Estonji i Litwy.

Na rynkach zagranicznych ceny cukru wykazują tendencję zniżkową w związku z sytuacją finansową w Niemczech (zamknięcie giełdy cukrowej w Hamburgu) i ze spadkiem funta angielskiego. Według tymczasowych szacunków dokonanych przez firmę Licht europejska produkcja cukru w kampanji 1931/32 będzie w porównaniu z rokiem ubiegłym przypuszczalnie o 2,3 milj. tonn mniejsza, co stanowi spadek wywórczości o 21,8% (łącznie z Rosją).

Garbarstwo. Pomimo rozpoczęcia sezonu jesiennego, wrzesień nie przyniósł większego ożywienia w garbarstwie wobec niekorzystnych widoków zbytu na przyszłość. Mały ruch w sprzedaży powoduje, że ceny zarówno skór surowych jak i towaru gotowego od dłuższego czasu zniżkują. Wskutek braku funduszów obrotowych garbarnie przetwarzają przeważnie skóry powierzone im do przeróbki, nieliczne tylko przedsiębiorstwa mogą jeszcze przerabiać surowiec własny. Zła wypłacalność odbiorców powoduje, że sprzedaż odbywa się prawie wyłącznie za gotówkę; wyjątkowo tylko przyjmowane są krótkoterminowe weksle.

Przemysł chemiczny. Zbyt nawozów sztucznych wobec zbliżania się końca sezonu jesiennego zwiększył się nieco w porównaniu z miesiącem poprzednim zarówno dla nawozów azotowych jak i dla soli potasowych. Sprzedaż tych ostatnich przekroczyła nawet we wrześniu po-

ziom zeszłoroczny, co tłumaczy się jednak ograniczeniem zakupów przez rolników w miesiącach poprzednich. W przemyśle superfosfatowym dotychczasowy przebieg kampanji jesiennej wykazał spadek obrotów o 40 — 50% w porównaniu z rokiem poprzednim. Fabryki superfosfatu zrzeszone w Związku sprzedawały w okresie czerwiec — wrzesień b. r. łącznie z eksportem w przybliżeniu 6.000 wagonów.

Położenie przemysłu *węgl pochodnych* nie doznało we wrześniu żadnej poprawy, pogarszając się nawet w niektórych gałęziach. Niekorzystne warunki atmosferyczne spowodowały spadek sprzedaży produktów smołowcowych stosowanych w budownictwie oraz przy robotach drogowych. Zbyt paku w związku ze zwiększonym zapotrzebowaniem ze strony fabryk brykietów ożywił się. Wzrósł również wywóz tego produktu, uzyskiwane jednak ceny były niekorzystne. Zbyt olei smołowcowych kształtował się względnie zadawalająco. W dziale produktów uszlachetnionych, jak naftalin, zasady pirydynowe, fenol, krezole i t. d. zbyt zarówno w kraju jak i na eksport napotyka nadal na znaczne trudności.

Sprzedaż benzoli motorowych utrzymała się na poziomie z miesiąca poprzedniego, dla benzoli zaś oczyszczonych, przeznaczonych dla dalszej przeróbki nastąpiło zwiększenie zbytu. Zbyt siarczanu amonu ustał prawie zupełnie.

W przemyśle *tłuszczowym*, zarówno w branży mydlarskiej jak i w przemyśle tłuszczów jadalnych, zaznaczył się we wrześniu spadek produkcji i sprzedaży.

Z pośród innych gałęzi przemysłu chemicznego wymienić należy przemysł *klejowy*, który zwiększył swą produkcję o 15% w porównaniu z lipcem, przemysł *sodowy*, gdzie daje się zauważyć lekka poprawa zbytu sody kaustycznej oraz przemysł *farmaceutyczny*, odczuwający spadek sprzedaży. W przemyśle *farb i lakierów* zwiększyło się zapotrzebowanie niektórych farb używanych do wykończania wnętrza domów mieszkalnych.

HANDEL I ŻEGLUGA

Jesienne ożywienie w handlu wystąpiło w tych branżach, które w poprzednich dwóch miesiącach przechodziły przez martwy okres urlopowy. Zwiększenie obrotów nastąpiło głównie w dziale spożywczo - kolonialnym, włókienniczym i trykołazowym oraz obuwniczym. W branży papierniczej rozpoczęcie roku szkolnego przyniosło wzrost sprzedaży, jednak mniejszy niż przed rokiem. W dziale chemicznym obroty wyrobami perfumeryjno - kosmetycznymi pozostały na poprzednim niskim poziomie. Sprzedaż mydła i tłuszczów była mniejsza. Ze względu na niskie ceny masła ludność powstrzymuje się od konsumpcji sztucznych tłuszczów na korzyść naturalnych. Poprawił się natomiast zbyt sody i terpen-

tyny, ceny tej ostatniej wskutek małej wytwórczości nieco zwyżkowały. Sprzedaż środków farmaceutycznych pogorszyła się. W dziale farb i lakierów lepszym popytem cieszyły się gatunki używane do wykończania i odnawiania wnętrz domów.

W związku z kończącym się sezonem budowlanym zmniejszył się zbyt materiałów budowlanych i drzewa budowlanego. Również zakupy żelaza nie wykazały spotykanego zwykle na jesieni ożywienia.

Wskaźnik cen hurtowych wykazał we wrześniu dalszy spadek o 2,4% do 67,4 (1927 = 100). Silniej niżkowały artykuły rolnicze — o 3,6% do 56,2; artykuły przemysłowe obniżyły się o 1,2% do 77,1. Wskaźnik cen detalicznych w Warszawie spadł o 3,4% do 84,2, przyczem artykuły rolne obniżyły się o 4,1% do 73,7, artykuły przemysłowe o 3,0% do 94,3 i żywność o 3,8% do 75,6. Wskaźnik kosztów utrzymania w Warszawie obniżył się tylko nieznacznie, z 88,4 w sierpniu do 88,1 we wrześniu, czyli o 0,4%, przyczem koszty żywności spadły o 0,4%, odzieży o 0,9%, opału o 0,2%, inne zaś składniki pozostały bez większych zmian.

Następstwa załamania się waluty angielskiej wywołać mogą — jak wyżej zaznaczaliśmy — utrudnienia dla niektórych dziedzin handlu eksportowego Polski. Dotyczy to w pierwszym rzędzie wywozu węgla polskiego, a pozatem wytworów hutnictwa żelaznego i cynkowego, drzewa, wyrobów włókienniczych, a w grupie spożywczej bekonów. We wrześniu jednak wstrząs waluty angielskiej nie wywarł jeszcze większego wpływu na handel zagraniczny Polski. Obroty handlowe z zagranicą zwiększyły się tak po stronie przywozu jak i wywozu. Wartość przywozu wzrosła o 4,2 milj. zł. do 113,3 milj. zł. głównie wskutek większego przywozu produktów spożywczych (ryżu). Zmniejszył się natomiast import surowców włókienniczych, maszyn i aparatów oraz przyrządów elektrycznych. Wywóz towarów zwiększył się o 21,4 milj. zł. do 171,5 milj. zł. Silniejszy wzrost wartości wywozu wykazały: w grupie spożywczej żyto, jęczmień i mąka, bekony, jaja, a pozatem węgiel, tkaniny jedwabne, odzież i konfekcja. Zmniejszeniu uległ natomiast eksport wyrobów hutnictwa żelaznego i cynkowego.

Dzięki silniejszej zwyżce wywozu saldo czynne handlu zagranicznego wzrosło do 58,2 milj. zł., osiągając najwyższą liczbę z poszczególnych miesięcy b. r. Wskutek tego ogólna nadwyżka wartości wywozu nad przywozem zwiększyła się w pierwszych 3 kwartałach b. r. do prawie 300

milj. zł. wobec 125,3 milj. zł. w tym samym okresie r. ub.

Obrót towarowy portu gdynińskiego zwiększył się w porównaniu z sierpniem o 7 tys. tonn do 488 tys. tonn, z czego na przywóz przypadało 58,5 tys. tonn, na wywóz 429,5 tys. tonn. Przeładunek węgla w porcie osiągnął 408 tys. tonn (w sierpniu 395 tys. tonn). Do Gdyni zawinęło we wrześniu 288 statków o ogólnej pojemności netto 238 tys. rej. tonn. Ogólny obrót towarowy portu w Gdyni osiągnął w pierwszych trzech kwartałach b. r. 3,768 tys. tonn, przekraczając tem samem całoroczny obrót z r. ub. o 139,5 tys. tonn.

STAN ZATRUDNIENIA I PŁACE

Spadek bezrobocia był we wrześniu już tylko minimalny. Stan zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszył się w miesiącu sprawozdawczym o 169 osób. Najsilniej, gdyż o 1.952, zmniejszyła się ilość bezrobotnych niewykwalifikowanych w związku z robotami polnemi przy zbiorach okopowizn. Nieznaczne zmniejszenie bezrobocia nastąpiło pozatem w grupie górników, hutników, włókienników i innych zawodów. Liczba bezrobotnych pracowników umysłowych wzrosła natomiast o 1.982 osoby, metalowców o 681, pracowników budowlanych o 671.

W poszczególnych działach stan bezrobocia według danych Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej przedstawiał się następująco:

	3.X.1931	5.IX.1931	4.X.1930
Górnicy	13.295	13.777	9.703
Hutnicy metal.	2.449	2.500	2.166
Szklarze	2.648	2.646	2.225
Metalowcy	22.222	21.541	16.867
Włókiennicy	20.192	20.867	17.959
Pracownicy budowlani	16.403	15.732	10.713
Pracownicy umysłowi	34.230	32.248	18.726
Inne zawody	20.991	21.336	13.365
Niewykwalifikowani	118.948	120.900	75.730
Razem	251.378	251.547	167.454

Ilość robotników pracujących mniej niż 6 dni w tygodniu wykazała we wrześniu zwyżkę o 10 tysięcy. Wzrost ten nastąpił głównie wskutek znacznego powiększenia się ilości zatrudnionych przez 1, 2 i 3 dni.

W zakresie płac zaznaczyły się dalsze dążenia do obniżenia zarobków. Tendencja ta występuje szczególnie silnie w przemyśle górniczo-hutniczym Górnego Śląska.

STATYSTYKA

Pieniądz i kredyt

STAN W DNIU	BANK POLSKI						Całkowity obieg pieniężny	Państw. instyt. kredyt.			Banki prywatne ³⁾	
	Stopa dyskontowa	Kruszec i waluty netto	Portfel wekslowy	Pożyczki lombardowe	Natychn. płatne zobowiązania	Obieg biletów bank.		Kredyty gotówkowe ²⁾	Kredyty emisyjne	Wkłady i lokaty	Kredyty krótkotermin.	Wkłady
31.XII. 1927	8	1.202 ¹⁾	456	41	660	1.003	1.312	893	432	899	1.254	800
31.XII. 1928	8	1.149	640	91	524	1.295	1.516	1.135	738	1.132	1.733	999
31.XII. 1929	8 1/2	1.119	704	77	468	1.340	1.600	1.340	924	1.144	1.885	1.090
30.IX. 1930	6 1/2	884	705	80	192	1.373	1.606	1.695	1.019	1.398	1.315	1.018
31.XII. "	7 1/2	851	672	86	210	1.328	1.569	1.649	1.057	1.422	1.911	1.184
31.VII. 1931	7 1/2	735	643	86	245	1.254	1.491	1.718	1.103	1.479	1.540	884
31.VIII. "	7 1/2	713	644	98	226	1.245	1.485	1.741	1.110	1.473	1.462	850
30.IX. "	7 1/2	684	634	103	198	1.225	1.467	1.759	1.118	1.473	.	.

¹⁾ Od 20.X.1927 r. przeliczono zapasy kruszcu i walut zgodnie z rozporz. z d. 13.X.27 r. o stabilizacji złotego pg. wartości 5.924.44 zł. za 1 kg czystego złota.

²⁾ Łącznie z funduszami administrowanymi.

³⁾ Według bilansów łącznych, zestawianych przez Komisariat Bankowy Min. Skarbu; dane obejmują 59 banków i 5 większych domów bankowych.

⁴⁾ Dane prowizoryczne.

Kursy dewiz i walut na giełdzie warszawskiej

	Notowano za	Kurs najniższy		Kurs najwyższy		Kurs ostatni	
		Wrzesień 1931	Sierpień 1931	Wrzesień 1931	Sierpień 1931	Wrzesień 1931	Sierpień 1931
		Belgia	100 belg	124.10	124.40	124.50	124.66
Holandja	100 guld.	358.—	359.85	360.35	360.20	359.—	359.95
Londyn	1 £	34.25	43.32	43.40	43.40	34.50	43.39 ^{1/4}
Nowy York	1 \$	8.923	8.921	8.929	8.925	8.925	8.921
\$ oficjalny	1 \$	8.90 1/2	8.92 1/2	8.92 1/2	9.01 1/2	8.91	8.92 1/2
\$ prywatny	1 \$	8.915	8.917	8.94	9.0275	8.915	8.925
Paryż	100 fr.	34.99 1/2	34.98	35.22	35.05	35.15	35.—
Praga	100 kor.	26.43 1/2	26.43 1/2	26.45	26.45	26.44	26.43 1/2
Szwajcaria	100 fr.	173.55	173.55	175.—	174.37	175.—	173.72
Wiedeń	100 szyl.	125.40	125.41	125.53	125.50	125.40	125.48
Włochy	100 lir	46.30	46.70	46.73	46.75	46.30	46.71

Kursy ważniejszych papierów procentowych na giełdzie warszawskiej

RODZAJ PAPIERU	Wartość nominalna	Kurs najniższy			Kurs najwyższy			Kurs ostatni		
		Wrzesień 1931	Sierpień 1931	Wrzesień 1930	Wrzesień 1931	Sierpień 1931	Wrzesień 1930	Wrzesień 1931	Sierpień 1931	Wrzesień 1930
		6% pożycz. dol. z 1919/1920 r.	100 \$	62.—	68.50	78.—	72.—	72.—	78.—	62.—
10% " kolejowa	100 fr. zł.	99.—	107.—	103.50	107.—	104.—	103.75	100.—	106.50	103.50
5% " konwersyjna	100 zł.	43.25	44.—	55.50	45.—	44.50	55.65	43.25	44.50	55.50
5% " kolej. z 1925 r.	100 zł.	—	—	48.50	—	—	49.50	—	—	49.25
7% " stabil. z 1927 r.	100 \$	50.—	68.—	86.50	71.50	72.25	89.—	51.50	69.50	89.—
8% l. zast. B. G. K.	100 zł. zł.	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—
7% " " B. G. K.	100 zł.	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25
8% " " P. B. R.	100 zł. zł.	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—
7% " " P. B. R.	100 zł.	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25
8% oblig. B. G. K.	100 zł. zł.	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—	94.—
7% " " B. G. K.	100 zł.	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25	83.25
8% l. dol. Pozn. Z. Kr. ¹⁾	100 \$	83.—	88.—	94.50	89.—	88.75	96.50	83.—	88.50	95.—
4 1/2% l. zast. T. Kr. Ziem.	100 zł.	45.25	48.25	54.—	50.—	50.—	57.75	45.25	49.50	54.75
5% " " " " m. W.	100 zł.	49.—	52.—	54.50	53.—	54.50	60.—	49.—	52.50	54.50
8% " " " " " "	100 zł.	60.50	68.—	71.—	69.75	70.75	76.—	60.50	69.50	71.25
8% " " " " " " Łodzi	100 zł.	58.25	64.25	63.—	64.75	66.—	70.75	58.25	64.25	63.—
5% pożycz. premj. dolar.	5 \$	—	—	56.50	—	—	61.—	—	—	58.50
4% " " " " " " " " " "	100 zł.	80.—	82.—	109.—	86.—	84.50	113.—	80.50	83.—	109.—
6 3/4% l. zboż. Pozn. Z. Kr. ¹⁾	1 q żyta	13.90	13.—	20.—	15.87	15.—	20.50	13.90	15.—	20.—
3% Poż. Bud.	50 zł.	30.—	31.50	50.—	33.—	38.50	50.10	30.—	33.—	50.—

¹⁾ Notowania urzędowe giełdy poznańskiej.

Kursy ważniejszych akcji na giełdzie warszawskiej

RODZAJ AKCJI	Wartość nominalna w złotych	Ostatnia dywid. w %	Kurs najniższy			Kurs najwyższy			Kurs ostatni		
			Wrze- sień 1931	Sier- pień 1931	Wrze- sień 1930	Wrze- sień 1931	Sier- pień 1931	Wrze- sień 1930	Wrze- sień 1931	Sier- pień 1931	Wrze- sień 1930
			Bank Polski	100	15	112.—	112.—	162.—	116.50	115.—	168.—
Bank Handl. w Warszawie . .	100	8	—	—	108.—	—	—	110.—	—	—	110.—
Bank Dyskontowy	100	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bank Zachodni	100	8	41.—	—	70.—	41.—	—	72.—	41.—	—	70.—
Warsz. Tow. Fabr. Cukru . .	100	0	—	23.50	30.—	—	23.50	35.—	—	23.50	31.—
Firley	50	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Warsz. Tow. Kop. Węgla . .	100	4	18.—	20.—	40.—	19.25	20.—	44.—	19.25	20.—	40.—
Lilpop, Rau i Loewenstein . .	25	10	12.50	12.—	24.50	14.50	15.50	25.50	12.50	14.25	24.50
Modrz. Zakł. Górnicze . . .	50	0	4.—	—	8.—	4.—	—	9.—	4.—	—	8.—
Ostrowieckie Zakłady	50	10	40.—	33.50	54.—	42.50	33.50	54.—	42.50	33.50	54.—
Norblin	100	5	—	—	45.—	—	—	48.—	—	—	48.—
Rudzki	50	8	—	—	13.—	—	—	13.—	—	—	13.—
Starachowice	50	0	7.—	7.25	10.—	7.—	7.50	14.50	7.—	7.50	11.—
Warsz. S.A. Bud. Parow. III em.	100	11	10.50	10.50	—	10.50	10.50	—	10.50	10.50	—
Siła i Światło	50	10	—	—	71.—	—	—	71.—	—	—	71.—
Elektr. Dąbrowska I—III em. .	50	0	—	—	54.—	—	—	54.—	—	—	54.—
L. Spiess i Syn I—II em . . .	100	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nobel I—II em	50	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Haberbusch i Schiele I—II em.	100	11	65.—	64.—	115.—	67.50	68.—	122.—	67.50	64.—	115.—
Ł. J. Borkowski	25	0	—	—	3.75	—	—	3.75	—	—	3.75

Kursy polskich pożyczek państwowych na giełdach zagranicznych

Nowy York

6% POŻYCZKA DOLAROWA				M I E S I A C	8% POŻYCZKA DILLONOWSKA			
Kurs najniższy	Kurs najwyższy	Kurs ostatni	Obroty w tys. dol.		Kurs najniższy	Kurs najwyższy	Kurs ostatni	Obroty w tys. dol.
72	75 1/2	72	41	Wrzesień . . . 1930	87 7/8	94 1/2	88	240
65	71	68	168	Lipiec 1931	68	83 7/8	74 1/4	475
63 1/2	70	64	.	Sierpień "	69	74	74	.
36	63	42 1/4	185	Wrzesień "	30 1/2	73 7/8	49	662

7% Pożyczka Stabilizacyjna

NOWY YORK				M I E S I A C	L O N D Y N			
Kurs najniższy	Kurs najwyższy	Kurs ostatni	Obroty w tys. dol.		Kurs najniższy	Kurs najwyższy	Kurs ostatni	Obroty w tys. dol.
82 1/4	85	84 1/2	651	Wrzesień . . . 1930	85,15	88,55	85,90	—
63	77 1/4	69 7/8	759	Lipiec 1931	72,97	80,37	73,47	—
62	69 7/8	64	.	Sierpień "	66,93	73,65	66,93	—
30 1/2	64	43 1/8	1.256	Wrzesień "	47,10	76,80	64,80	—

Rzeczywiste dochody i wydatki państwowe (w milj. zł.)

OKRES	DOCHODY						Wydatki	Nadwyżka dochodów
	Daniny publ. prócz cel	Cła	Monopole	Przedsiębiorstwa	Inne dochody	Razem		
1929/1930	1.340,8	395,3	886,1	111,2	297,3	3.030,7	2.970,7	60,0
1930/1931	1.205,6	257,5	804,7	117,7	362,3	2.747,8	2.801,6	- 53,8
Lipiec 1930	98,1	25,4	72,8	11,6	34,0	241,9	241,2	0,7
Sierpień "	86,2	19,3	71,0	12,3	26,4	215,2	214,5	0,7
Wrzesień "	88,6	19,6	77,4	5,8	31,3	222,7	222,1	0,6
Lipiec 1931	84,0	14,9	54,9	22,8	16,2	192,8	218,2	- 25,4
Sierpień "	72,8	11,4	59,1	13,1	12,7	169,1	182,5	- 13,4
Wrzesień ¹⁾ "	72,2	10,3	60,1	14,1	16,9	173,6	182,1	- 8,5
Kwiecień - Wrzesień 1930	584,0	134,7	414,8	55,9	173,7	1.363,1	1.358,3	+ 4,8
" - " 1931	507,4	85,6	331,2	78,3	137,5	1.140,0	1.264,1	- 124,1

Wytwórczość górnicza (w tys. tonn)

PRZECIĘTNE MIESIĘCZNIE WZGL. W MIESIĄCU	WĘGIEL KAMIENNY								KOKS	WYTWORY NAFTOWE					
	Wydobycie					Zbyt				Zapasy na zwałach	Wydobycie ropy	Przeróbka ropy	Wytwórcz. produktów	Zbyt	
	G.Śląsk	Dąbrowa	Kraków	Polska ogółem	Na dzień roboczy	W kraju	Eksport	W kraju						Eksport	
1928	2.537	635	211	3.383	135	1.970	1.108	597	138	62	60	55	31	22	
1929	2.870	746	237	3.853	154	2.260	1.199	1.108	155	56	55	50	34	21	
1930	2.362	577	183	3.124	114	1.732	1.068	1.776	132	55	52	48	34	16	
Sierpień 1930	2.320	576	166	3.062	122	1.639	1.141	2.078	127	57	51	46	35	15	
Wrzesień "	2.559	656	202	3.417	131	1.999	1.202	2.011	126	57	57	53	40	18	
Lipiec 1931	2.437	586	174	3.197	118	1.563	1.267	2.179	109	54	53	48	28	20	
Sierpień "	2.495	606	192	3.293	132	1.695	1.299	2.190	114	54	52	48	33	21	
Wrzesień ¹⁾ "	2.595	650	225	3.480	134	1.720	1.380	

Wytwórczość hutnicza (w tys. tonn)

PRZECIĘTNE MIESIĘCZNIE WZGL. W MIESIĄCU	HUTNICTWO ŻELAZA I STALI							HUTNICTWO CYNKU I OŁOWIU					RYNEK PRACY (w tys.) ²⁾				
	Wydobycie rudy kraj.	Import rudy	Wytwórczość hut			Zbyt		Wydobycie rudy kraj.	Import rudy	Wytw. hut		Eksport cynku	ILOŚĆ ZATRUDNIONYCH				
			Surowki	Stali	Wytw. walcownic	W kraju	Eksport			Cynku	Ołowiu		Górnictwo	Hutnictwo	Przemysł	Roboty publiczne	Zarejestrowani bezrobotni
1928	58	46	57	120	87	59	13	92	17	13	3,0	11	147	67	649	17	126
1929	55	61	59	115	80	42	19	94	18	14	3,0	12	164	60	557	16	185
1930	40	31	40	103	76	31	35	88	20	15	3,2	12	151	56	527	32	228
Sierpień 1930	32	22	38	105	76	35	35	86	21	14	3,2	12	149	55	537	53	177
Wrzesień "	35	17	38	111	78	44	33	88	20	14	3,2	17	147	54	548	47	167
Lipiec 1931	28	31	28	109	81	34	46	41	14	10	2,7	12	131	46	453	42	261
Sierpień "	23	31	30	100	72	17	44	31	15	9	3,3	10	131	46	452	42	252
Wrzesień ¹⁾ "	.	32	30	92	70	44	38	.	12	.	.	9	251

Handel zagraniczny Polski.

PRZECIĘTNE MIESIĘCZNIE WZGL. W MIESIĄCU	PRZYWÓZ						WYWÓZ				SALDO		Przewóz towarów na kolejach polskich ³⁾			
	w tys. tonn		w milj. zł.		w tys. tonn		w milj. zł.		w tys. tonn		w milj. zł.		Naładowano na P. K. P. ⁴⁾	Przyjęto od kolei zagr.	Tranzyt	Ogółem
1928	430	280,1	1.702	209,0	+ 1.272	- 71,1	15.639	643	1.131	17.413						
1929	424	259,4	1.753	234,4	+ 1.329	- 25,0	16.211	604	1.175	17.990						
1930	298	187,2	1.577	202,8	+ 1.289	+ 15,6	13.378	441	1.105	14.924						
Sierpień 1930	325	188,5	1.628	201,5	+ 1.303	+ 13,0	13.705	461	1.268	15.434						
Wrzesień "	293	190,4	1.749	211,8	+ 1.456	+ 21,4	15.354	449	1.436	17.239						
Lipiec 1931	285	127,8	1.735	174,5	+ 1.450	+ 46,7	12.698	392	1.234	14.324						
Sierpień "	260	109,1	1.585	150,1	+ 1.325	+ 41,1	13.052	326	1.073	14.451						
Wrzesień ¹⁾ "	268	113,3	1.757	171,5	+ 1.489	+ 58,2										

¹⁾ Dane tymczasowe. ²⁾ Na koniec roku względnie miesiąca. ³⁾ Przeciętnie dziennie w wagonach 15-tonnowych. ⁴⁾ Wraz z naładunkiem w obrębie w. m. Gdańska.

W s k a ż n i k i c e n h u r t o w y c h

K R A J	Rodzaj wskaźnika	Podstawa obliczenia	1928	1929	1930	1 9 3 1	
						Styczeń	Sierpień
Polska	Artykuły rolne " przemysłowe Ogólny Ogólny	1927 = 100 styczeń 1914 = 100	97,2	85,7	68,5	56,5	58,3
			104,2	103,3	94,1	86,0	78,4
			101,0	95,7	82,4	72,3	69,3
			119,7	113,4	97,6	85,7	82,1
Anglja	Board of Trade	1913 = 100	140,3	136,5	119,5	106,9	99,5
Francja		1913 = 100 ¹⁾	620,6	611,4	535,5	483,7	445,6
Niemcy	Urządowy	1913 = 100	140,0	137,2	124,6	115,2	110,2
Stany Zjednoczone	Bureau of Labour	1913 = 100	140,0	138,3	123,8	112,3	100,3 ²⁾
Polska	Koszty utrzym. w Warsz.	1927 = 100	103,2	105,5	99,6	92,9	88,4

1) W walucie przedwojennej.

2) Za lipiec.

C e n y h u r t o w e w a ż n i e j s z y c h a r t y k u ł ó w

Artykuł	Miejsce notowania	Gatunek i waga	1.IX.31	15.IX.31	22.IX.31	29.IX.31
Pszenvica	Warszawa	w zł. za 100 kg. . . .	24—25	24—24.50	23—23.50	23—23.50
"	Poznań	w zł. za 100 kg. . . .	20.75—21.75	20.75—21.75	20—21	19.50—20.50
"	Berlin	w RM. za 1.000 kg. . .	220	216—218	210—213	210—213
"	Chicago	za buszel	46 ¹ / ₄ —46 ³ / ₈	48 ⁷ / ₈ —49	47 ⁷ / ₈	45 ³ / ₄ —45 ³ / ₈
Żyto	Warszawa	w zł. za 100 kg. . . .	22—23	21.25—21.75	20.75—21.25	21.25—21.75
"	Poznań	w zł. za 100 kg. . . .	20.50—20.75	21.25—21.75	21.50—22	21.50—22
"	Berlin	w RM. za 1.000 kg. . .	170—171	183—185	185—187	185—187
"	Chicago	w cts. za busz.	34 ¹ / ₄	39 ³ / ₈	37	36 ⁷ / ₈
Jęczmień	Warszawa	na kaszę w zł. za 100 kg.	21—23	21—23	22—24	23—24
"	Poznań	ozimy—n. w zł. za 100 kg.	17.75—19	18.50—20	19.50—20.50	19—20
"	Berlin	{pastewny i przemiałowy {w RM. za 1000 kg. . . .}	152—162	150—158	148—155	149—156
Owies	Warszawa	w zł. za 100 kg. . . .	21—22	21—22.50	21—23	22.50—24.50
"	Poznań	w zł. za 100 kg. . . .	17.50—18.50	18,50— 9,50	23,50—24,50	19,50—20,50
"	Berlin	w RM. za 1.000 kg. . .	136—145	134—142	132—140	148
"	Chicago	w cts. za buszel. . . .	20 ³ / ₈	22 ¹ / ₄	21 ¹ / ₄	20 ³ / ₈
Bydło rogacze	Poznań	wół w zł. za 100 kg. .	—	110—120	100—108	100—108
"	"	krowa w zł. za 100 kg.	90—100	90—100	80—90	70—80
"	"	w zł. za 100 kg. . . .	140—148	134—144	128—136	116—126
Nierogacizna	Praga	polsk. za 100 kg. k. c. .	9.25—9.50	7.00—8.80	7.00—8.60	7.50—9.40
"	Wiedeń	mięsz. wszył. a. za 100kg.	1,15—2,00	1,35—1,95	1,90—2,35	1,85—2,35
Jaja	Warszawa	w zł. za 1440 szt. . . .	150	145	145	145
"	Berlin	w fen. za 1 szt. pol. norm	7—7 ¹ / ₄	8 ¹ / ₄	7 ³ / ₄ —8	7 ¹ / ₂ —8
"	Londyn	w sh. i d. za 120 szt. nieb.	5.0—7.6	5.3—8.6	6.0—8.9	6.6—9.6
Masło	Warszawa	w zł. za 1 kg., 1 gat. . .	3.60	3.80	3.80	3.80
"	Berlin	w RM. za 50 kg. 1 gat. .	120	126	126	118
"	Londyn	w sh. za ctw. pols. . . .	90—96	88—94	88—94	88—100
Węg. kamien.	Dane Min.	G/Śląskil sh. za 1.000kg.	12/0 ¹⁾	—	—	—
"	Prz. i Han.	Dąbr. fob. Gd.-Gdynia	11/3 ¹⁾	—	—	—
"	Newcastle	Najl. gaz. Durham sh. za lt.	14/6	14/6	14/6	14/6
"	Cardiff	adm. sh. za lt.	20/0	19/6—20/0	19/6—20/0	19/6—20/0
Żel.-surówka	Londyn	Clev. III sh. za lt. . . .	58 ¹ / ₂	58 ¹ / ₂	58 ¹ / ₂	58 ¹ / ₂
"	G. U. Stat.	Pol. Nr. 1 zł za 1.000kg.	220 ¹⁾	—	—	—
"	Londyn	£ za lt. (1.016 kg.). . . .	32 ⁷ / ₈ —33	29 ¹ / ₂ —29 ⁹ / ₁₆	32 ³ / ₄ —32 ⁷ / ₈	33 ³ / ₄ —34
Miedź	"	"	11 ¹ / ₂	10 ³ / ₄ —10 ¹ / ₄	11 ³ / ₄ —12 ¹ / ₄	12 ⁵ / ₈
Cynk	"	"	11 ⁵ / ₁₆	10 ¹¹ / ₁₆ —10 ¹³ / ₁₆	12 ³ / ₈ —12 ³ / ₄	14 ⁷ / ₁₆
Ołów	"	"	120—120 ¹ / ₈	114 ¹ / ₂ —114 ⁵ / ₈	118 ³ / ₄ —119	122 ¹ / ₂ —122 ³ / ₄
Cyna	"	"	2 ³ / ₈ —2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂ —2 ⁹ / ₁₆	2 ¹¹ / ₁₆ —2 ¹³ / ₁₆	2 ⁷ / ₈
Kauczuk	Brema	cts. per. lb.	7,89	7,61	7,30	7,15
Bawełna	Liverpool	d " "	3,54	3,53	3,84	4,20
"	Bradford	" " "	22	20	19 ¹ / ₂	25 ¹ / ₂
Wełna	Londyn	£ za lt. (1.016 kg.) . . .	16.2/6	16.15	17.2/6	19.7/6
Juta	"	" " "	17	16.10	16.10	20
Konopie	"	" " "	1.40—1.80	1,60—1,95	1,60—1,95	1,60—1,95
Ropa naft.	Nowy York	\$ per barrel	12.25	12,35	12,35	12,25
Nafta	"	cts. per gall.	180 ¹⁾	—	—	—
Ropa naft. pol.	Borysław	\$ za cysternę „Borysław”	—	—	—	—

1) Przeciętnie we wrześniu 1931 r.

Bank Gospodarstwa Krajowego

Warszawa

Bilans surowy z dnia 31 sierpnia 1931 r.

STAN CZYNNY

Dział Handlowy.

1. Kasa i sumy do dyspozycji	Zł.	36.222.089,97
2. Papiery procentowe, akcje i udziały	"	75.916.815,19
3. " " własnej emisji	"	45.249.661,12
4. Weksle zdyskontowane	"	179.761.480,99
5. Pożyczki krótkoterminowe	"	163.357.992,20
6. Banki	"	24.740.733,79
7. Pożyczki gotówkowe długoterminowe	"	34.840.288,73
8. " " komunalne	"	53.523.550,16
9. " " budowlane z fund. wł.	"	19.914.612,45
10. " " zwaloryz. b. Instyt. sfuzj.	"	4.990.224,70
11. Inne aktywa	"	50.089.294,23
	Zł.	688.606.743,53

Dział emisyjny.

12. Pożyczki emisyjne	Zł.	770.924.502,63
13. Inne aktywa dz. emisyjnego	"	32.542.100,16
14. Saldo w dziale handlowym	Zł.	19.693.908,98
	Zł.	823.160.511,77

Dział operacji ze Skarbem Państwa.

15. Pożyczki budowlane	Zł.	297.736.381,99
16. Kredyty sanacyjne dla banków	"	41.276.153,15
17. Kredyty dla Kooperolnej i in	"	47.618.240,94
18. Różne kredyty	"	235.944.913,11
19. Saldo w dziale handlowym	Zł.	12.330.626,20
	Zł.	634.906.315,39
20. Inkaso	Zł.	2.146.673.570,69
21. Gwarancje i akceptacje	"	10.619.943,01
	Zł.	27.273.818,27
	Zł.	2.184.567.331,97

STAN BIERNY

Dział Handlowy.

1. Kapitał zakładowy	Zł.	150.000.000,—
2. Rezerwy	"	46.759.992,40
3. Wkłady a vista	"	128.339.368,78
4. " terminowe	"	99.603.908,72
5. Redyskonto weksli	"	98.727.423,21
6. Banki	"	70.301.347,69
7. Inne pasywa	"	62.850.167,55
8. Saldo działu emisyjnego	"	19.693.908,98
9. " " operacji ze Skarbem Państwa	"	12.330.626,20
	Zł.	698.606.743,53

Dział emisyjny.

10. Specj. rezerwa dla pap. wart. wł. em.	Zł.	17.456.738,01
11. Emisje	"	770.924.502,63
12. Inne pasywa działu emisyjn.	Zł.	34.779.271,13
	Zł.	823.160.511,77

Dział operacji ze Skarbem Państwa.

13. Lokaty Skarbu Państwa:		
a) fundusze budowlane	Zł.	323.716.234,70
b) " sanac. dla banków	"	44.899.877,36
c) " ex re Kooperolnej	"	36.327.102,33
d) różne lokaty	Zł.	229.963.101,—
	Zł.	634.906.315,39
	Zł.	2.146.673.570,69
14. Różni za inkaso	"	10.619.943,01
15. Zobow. z tyt. gwarancji i akceptacji	"	27.273.818,27
	Zł.	2.184.567.331,97

Rada Nadzorcza

Prezes Rady:

Dr. ROMAN GÓRECKI

Zastępca Prezesa:

Dr. FELIKS MACISZEWSKI

Członkowie:

Dr. LEON BARAŃSKI
Inż. JERZY DRECKI
Inż. KAZIMIERZ GÓRSKI
WŁADYSŁAW KORSAK
JÓZEF KOZUCHOWSKI
Inż. ANTONI OLSZEWSKI
Dr. ADAM ROSE

Komisarz Rządowy:

WITOLD BRONIEWSKI

Zastępcy Kom. Rząd.:

STEFAN RYBAŁTOWSKI
WITOLD PAWŁOWICZ

Zarząd Banku

Prezes Banku:

Dr. ROMAN GÓRECKI

Naczelný Dyrektor:

VACAT

Zastępcy Nacz. Dyr.:

WACŁAW KONDESKI
Dr. FELIKS MERUNOWICZ

Dyrektorzy:

Dr. LEON BARYSZ
Dr. TADEUSZ GARBUSIŃSKI
Dr. ADAM PAWLIKOWSKI
Dr. MIECZYSLAW SZENK

Oddziały:

Biała (Bielsko), Białystok,
Bydgoszcz, Drohobycz,
Gdynia, Katowice, Kołomyja,
Kraków, Lublin, Lwów, Łódź,
Łuck, Poznań, Radom, Równe,
Stanisławów, Tarnów, Wilno,
Włocławek